

КАПРАЛЮК

Оксана Вікторівна,

кандидат сільськогосподарських наук,
завідувачка відділу науково-методичної
роботи та наукового реферування
Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
oksanulichka@bigmir.net
(м. Київ, Україна)

**ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО
ІНСТИТУТУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
З РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТ. – ХХ СТ.)**

Метою статті є дослідження передумов становлення та діяльності Міжнародного інституту сільського господарства (МІСГ) з питань розповсюдження галузевих знань та його роль у становленні ФАО. При написанні статті використовували загальнонаукові методи: аналіз, синтез, класифікацію, а також історичні методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний та ретроспективний. За результатами дослідження з'ясовано, що важливу роль у заснуванні МІСГ відіграв Давид Любін, який першим ініціював створення установи, яка б займалася питаннями накопичення, обробки, систематизації та розповсюдження знань з питань сільського господарства. Дану ідею Давид Любін зміг здійснити за підтримки Олівії Россетті Агресті, перекладача та близького соратника, Луїджі Луззатті, юриста, економіста і міністра фінансів, який не тільки посприяв першій зустрічі Давида Любіна з королем Італії Вітторіо Емануелем III, але й надавав підтримку починаючи зі створення Міжнародного інституту сільського господарства та в подальшому. Протягом перших кількох років діяльності МІСГ під головуванням Рафаеля Каппеллі (1910–1920) зусилля було зосереджено, головним чином, на створенні та організації різних відділів та відомств. З 1910 р. фахівці МІСГ розпочали формувати і випускати щомісячні бюлетені та щорічні статистичні дані з питань сільського господарства, 1938 р. – щоквартальний бібліографічний показник з економіки сільського господарства. У 1945 р. колекція бібліотеки МІСГ нараховувала 370 тис. видань і була однією з найбільших у світі після Національної сільськогосподарської бібліотеки США. У жовтні 1945 р. на конференції у

м. Квебек було вирішено розпустити МІСГ з метою уникнення дублювання функцій та відбулося офіційне заснування ФАО, яка й стала власницею фонду бібліотеки МІСГ.

Ключові слова: Міжнародний інститут сільського господарства, сільське господарство, галузеві видання, бібліотека, ФАО, Давид Любін.

**BACKGROUND TO THE FORMATION AND ACTIVITY
OF INTERNATIONAL INSTITUTE OF AGRICULTURE WITH
DISSEMINATION OF DISCIPLINARY SCIENTIFIC INFORMATION
(SECOND HALF OF 19th CENTURY – 20th CENTURY)**

The purpose of the article is to investigate the prerequisites for the establishment and activities of the International Institute of Agriculture (IIA) for the dissemination of sectoral knowledge and its role in the formation of FAO. In writing the article used general scientific methods: analysis, synthesis, classification, as well as historical methods of scientific knowledge: problem-chronological, comparative-historical and retrospective. The study found that David Lubin, who first initiated the creation of an institution that would deal with the accumulation, processing, systematization and dissemination of agricultural knowledge, played an important role in the establishment of the IIA. David Lubin was able to accomplish this idea with the support of Olivia Rossetti Agresti, translator and close associate, Luigi Luzzatti, a lawyer, economist and finance minister, who not only facilitated David Lubin's first meeting with King of Italy Vittorio Emanuel III, but also supported the creation of the International, of the Institute of Agriculture and later. During the first few years of the IIA, under the chairmanship of Rafael Kappelli (1910–1920), efforts were focused mainly on the establishment and organization of various departments and departments. Since 1910, IIA specialists have started to produce and issue monthly newsletters and annual statistics on agriculture, in 1938 — a quarterly bibliographic index on agricultural economics. In 1945, the IIA Library Collection numbered 370000 and was one of the largest in the world after the US National Library of Agriculture. In October 1945, at a conference in Quebec, it was decided to dissolve the IIA in order to avoid duplication of functions, and the FAO was officially established, which became the owner of the IIA Library Fund.

Key words: International Institute of Agriculture, Agriculture, disciplinary publications, Library, FAO, David Lubin.

**ПРЕДПОСЫЛКИ СТАНОВЛЕНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ИНСТИТУТА СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА
С РАСПРОСТРАНЕНИЯ ОТРАСЛЕВОЙ НАУЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ
(ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX В. – XX В.)**

Целью статьи является исследование предпосылок становления и деятельности Международного института сельского хозяйства (МИСХ) по вопросам распространения отраслевых знаний и их роль в становлении ФАО. При написании статьи использовали общенаучные методы: анализ, синтез, классификацию, а также исторические методы научного познания: проблемно-хронологический, сравнительно-исторический и ретроспективный. По результатам исследования установлено, что важную роль в создании МИСХ сыграл Давид Любин, который первым инициировал создание учреждения, которая бы занималась вопросами накопления, обработки, систематизации и распространения знаний по вопросам сельского хозяйства. Данную идею Давид Любин смог осуществить при поддержке Оливии Россетти Агрести, переводчика и близкого соратника, Луиджи Луззатти, юриста, экономиста и министра финансов, который не только помог первой встрече Давида Любина с королем Италии Витторио Эммануэлем III, но и оказывал поддержку начиная с создания Международного института сельского хозяйства и в дальнейшем. В течение первых нескольких лет деятельности МИСХ под председательством Рафаэля Каппелла (1910–1920) усилия были сосредоточены, главным образом, на создании и организации различных отделов и ведомств. С 1910 г. специалисты МИСХ начали формировать и выпускать ежемесячные бюллетени и статистические данные по вопросам сельского хозяйства, 1938 г. – ежеквартальный библиографический указатель по экономике сельского хозяйства. В 1945 г. коллекция библиотеки МИСХ насчитывала 370000 изданий и была одной из крупнейших в мире после Национальной сельскохозяйственной библиотеки США. В октябре 1945 г. на конференции в г. Квебек было решено распустить МИСХ во избежание дублирования функций и состоялось официальное основания ФАО, которая и стала обладательницей фонда библиотеки МИСХ.

Ключевые слова: Международный институт сельского хозяйства, сельское хозяйство, отраслевые издания, библиотека, ФАО, Давид Любин.

Продовольча безпека є однією з основних умов і складовою частиною національної безпеки будь-якої держави. У її забезпеченні як на національному, так і на світовому рівнях важливе місце посідає міжнародне економічне, науково-технічне та торгівельне співробітництво, яке здійснюється на двосторонній і багатосторонній основі. Підґрунтя багатостороннього співробітництва складають міжнародні сільськогосподарські та інші організації та установи, що займаються проблемами сільського господарства і продовольства. Над вирішенням цих проблем працюють понад 200 міжнародних організацій. На вершині ієрархічної піраміди міжнародних

організацій знаходиться Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), серед численних функцій яких зазначається і розповсюдження галузевих знань [1, с. 265–271; 2]. Як відмічено на головній сторінці Організації, системи досліджень і поширення знань відіграють найважливішу роль у сільськогосподарському розвитку і розвитку сільських територій. Більше того, вони відіграють ключове значення в реалізації потенціалу сільськогосподарських інновацій.

Дослідженню історії заснування ФАО та його діяльності присвячені праці таких учених, як К.А. Пилипенка, В.А. Коваленко, І.В. Антонова та багатьох інших [3, с. 80–87; 4, с. 195–201; 5, с. 86–94]. Проте залишаються недостатньо вивченими питання стосовно діяльності Міжнародного інституту сільського господарства (МІСГ) – попередника ФАО з розповсюдження галузевої інформації та її значення для становлення Організації та розвитку сільського господарства. Тому *метою* статті є комплексне дослідження передумов становлення та діяльності МІСГ з питань розповсюдження галузевих знань та його роль у становленні ФАО.

Створення МІСГ безпосередньо пов'язано з ім'ям Давида Любіна (1849–1909), американця, польського походження, який наприкінці ХІХ ст. став ініціатором щодо вільного доступу кожного бажаючого до інформації з питань сільського господарства. Він вважав за необхідне створення міжнародної організації з питань сільського господарства, яка б збирала, публікувала і поширювала галузеві знання у світі. Дана ідея була реалізована Давидом Любіним за підтримки Вітторіо Емануела ІІІ, короля Італії. Стосовно Давида Любіна, то відмітимо, що він народився 1849 р. у м. Клодава (Польща) у родині єврейських дрібних купців, які переїхали до Лондона через кілька років, а потім сам емігрував до Сполучених Штатів Америки. Свої гроші він заробив, продаючи недорогі прикраси (ланцюжки) у магазині, в якому він почав працювати ще в Сакраменто і які згодом він повідкривав по всьому Західному узбережжю США. Знайомство Давида Любіна з сільським господарством відбулося пізніше, у 1880-ті роки, коли він вирішив інвестувати гроші у

виробництво зерна та фруктів у Каліфорнії. Надлишок виробництва продукції, низькі ціни, спекуляції комерційних посередників призвели до розуміння ним важливості своєчасної та достовірної інформації з питань сільського господарства і в той же час більш тіснішої співпраці з місцевими виробниками зерна, фруктів та продавцями продукції.

Тому Давид Любін загорівся ідеєю створення міжнародної сільськогосподарської організації, як відповідь на глобалізацію торгівлі. Це рішення мало також забезпечити захист виробників аграрної продукції. Розпочав він з подання пропозиції до Міжнародної сільськогосподарської палати США щодо створення такої установи, але його ідею не підтримали. Це спонукало Давида Любіна спробувати донести свої ідеї до керівництва європейських країн (Англія та Франція), де вони були сприйняті зі скептицизмом та відкритою опозицією в силу свого утопічного характеру. Внаслідок цього Давид Любін у жовтні 1904 р. вирішив їхати до Риму. Італія була першою країною, де проект щодо створення міжнародної сільськогосподарської організації викликав інтерес. Зазначимо, що на заваді реалізації його амбітних цілей в Італії могло стати незнання Давидом Любіним італійської мови. З огляду на це варто згадати дві особистості, які відіграли значну роль у реалізації намічених планів Давидом Любіним: перша – це Олівія Россетті Агресті, перекладач та близький соратник; друга – Луїджі Луззатті, юрист, економіст і міністр фінансів, який не тільки посприяв першій зустрічі Давида Любіна з королем, але й надавав підтримку впродовж усього процесу зі створення Міжнародного інституту сільського господарства в подальшому. Отримавши схвалення від короля Віктора Еммануїла III на зустрічі, яка відбулася 23 жовтня 1904 р., Давид Любін мав розробити меморандум, в якому була б відображена інформація щодо його мети – створення Міжнародного інституту з сільського господарства.

При виконанні даного завдання йому допомагали прибічники, під керівництвом трьох видатних італійських економістів того часу: Антоніо де Віті де Марко, Джованні Монтемартіні та Маффео Панталеоні. Останні два

підписали документ, який подали прем'єр-міністру Джованні Джіолітті для отримання згоди італійського уряду на дипломатичне сприяння та запрошення делегатів на міжнародну конференцію, присвячену необхідності створення організації, яка б опікувалася сільським господарством і мала відбутися в Римі у травні 1905 р. До лютого всі формальності були завершені й Італія почала мобілізувати своїх послів в усьому світі. Хоча позитивний відгук від іноземних урядів на запрошення короля був певним чином проявом дипломатичного етикету, тим не менше це створювало усі умови для забезпечення успіху запланованої конференції. Італійським емісарам доручили переконати низку країн Європи, зокрема Францію, в необхідності створення установи, яка б займалася виключно питаннями, пов'язаними з сільським господарством. Останні, у свою чергу, побоювалися потенційного втручання нової організації у внутрішню політику та митні закони своїх держав. Також важливо було отримати підтримку головних аграрних спілок у Німеччині й Австро-Угорській імперії. Європейські асоціації ставилися обережно до ініціативи Давида Любіна і вважали, що створення установи з міжнародного співробітництва у галузі сільського господарства є не що іншим як таємна спроба американських компаній домінувати на світовому ринку і посилити загальний спад цін на сільськогосподарську продукцію в Європі. Ситуація складалася неоднозначно й у самих Сполучених Штатах Америки, де міністр сільського господарства Джеймс Уілсон настрожено ставився до плану Давида Любіна. Однак італійському міністру закордонних справ Томмазо Тіттоні, зрештою, вдалося залучитися підтримкою Президента США Теодора Рузвельта, переконавши його бути безпосередньо залученим до обговорення учасниками рішень на міжнародній конференції у Римі. Незважаючи на всі труднощі під час підготовчого етапу, роботу міжнародної конференції з сільського господарства все ж таки було розпочато 28 травня 1905 р. у м. Кампідольо, а безпосередня її робота відбулася у палаці «Палаццо Корсіні» (Рим), де проходили зустрічі з делегатами 40 країн, які відвідали конференцію. Зокрема, під час обговорення головного питання її учасники зосередили увагу на внутрішній організації

майбутньої установи і запропонували дві протилежні моделі. Перша модель передбачала створення міжурядового органу, який би складався з делегатів від кожної країни, друга – передбачала наявність в установі представників уряду та провідних сільськогосподарських спілок. Дане рішення запропонував Давид Любін. Пропонувалося, щоб дві третини членів установи обиралися товариствами сільського господарства пропорційно кількості членів і визначена кількість затверджувалася урядом кожної країни.

Представники Франції та Англії виступали проти змішаної моделі установи, оскільки, на їхню думку, цей сценарій міг послабити суверенітет держав шляхом збільшення ризику втручання у їхні справи не тільки інших країн, а й транснаціональним лобіювання аграрних груп. Зрештою, після тривалих суперечок, делегати прийняли рішення щодо створення МІСГ (міжурядової організації), до діяльності якої долучалися усі її члени-держави, які мали можливість призначати своїх представників до органів управління. Зрештою, 7 червня 1905 р. було підписано міжнародну конвенцію, яка виключала можливість щодо втручання установи безпосередньо в економічні питання держав. До повноважень МІСГ входили питання щодо: збирання, аналізу та публікації статистичної, технічної та економічної інформації, що стосувалася питань сільського господарства, а саме: виробництва продукції рослинництва і тваринництва, цін на сільськогосподарську продукцію; співпраці у галузі сільського господарства, кооперації, страхування та кредитування; подання на затвердження урядів (якщо є потреба) розроблених заходів для захисту спільних інтересів фермерів, поліпшення їхнього матеріального становища тощо.

Таким чином, подолавши взаємну недовіру і різне бачення існування організації було створено МІСГ – установу, яка займалася питанням збиранням, обробкою та поширенням інформації і даних з усіх напрямів сільського господарства. Місцем її розташування було обрано Рим. Головною проблемою для членів нової установи стало питання ратифікування урядами країн міжнародної конвенції. Необхідність чекати офіційного схвалення кожною

країною документу плюс низка затримок, пов'язаних з будівництвом нової будівлі на віллі Боргезе, означало, що діяльність Інституту не розпочнеться раніше 1908 р. Інавгурація відбулася 23 травня, у присутності Віктора Еммануеля III, в якій взяли участь делегати від 40 країн. На стадії заснування установи Італія відіграла головну роль у нагляді за комісією МІСГ під головуванням сенатора Еухеніо Фаїна, який згодом став першим президентом МІСГ. Два керівні органи МІСГ склалися з представників держав-членів: перший – Генеральна Асамблея, яка скликала кожні два роки для визначення керівництва та обговорення виконання програм; другий – Постійний комітет, що відповідав за управління та організацію технічного бюро і виконання рішень Генеральної Асамблеї. У грудні 1908 р. Постійний комітет обрав француза Луї Допа віце-президентом МІСГ, який залишався на посаді аж до своєї смерті – 1935 р. [6, 8].

Протягом перших кількох років діяльності МІСГ під головуванням Рафаеля Каппеллі (1910–1920) зусилля було зосереджено, головним чином, на створенні та організації різних відділів (загальної статистики, розробок у сільському господарстві, хвороб рослин тощо) та відомств. Вже з 1910 р. фахівці МІСГ розпочали формувати і випускати щомісячні бюлетені та щорічні статистичні дані з питань сільського господарства у двомовній версії – французькій та англійській. Внаслідок Першої світової війни відносини між членами МІСГ частково було перервано, але незважаючи на це, установа продовжувала працювати. Підписаний у 1919 р. Версальський договір сприяв значним змінам на міжнародній арені, починаючи зі створення Ліги Націй та його дочірніх організацій. У цей час у діяльності МІСГ сталися дві важливі події. По-перше, Давид Любін захворів та помер від іспанського грипу в Римі 1 січня 1919 р. У МІСГ як представник від США він пропрацював близько десяти років (1908–1918). По-друге, МІСГ довелося працювати за нового політичного режиму в Італії, оскільки, починаючи з жовтня 1922 р. фашистська партія під керівництвом Беніто Муссоліні очолила країну. У липні 1925 р. МІСГ очолив італієць – Джузеппе Де Мікеліс, головний уповноважений з питань еміграції.

Упродовж свого правління (1925–1933) він зосередив увагу на посиленні ролі МІСГ у світі у зв'язку з появою Ліги Націй. Такі заходи підтримав фашистський режим, який шукав можливості поширення італійського впливу на міжнародному рівні.

Впродовж цих років було підписано низку нових конвенцій та засновано нові відомства, у тому числі постійну сільськогосподарську асоціацію – *Permanente des Associations agricoles*, яка розпочала свою діяльність 1927 р. і об'єднала представників сільськогосподарських асоціацій різних країн, а також сприяла розвитку співпраці між ними та представниками МІСГ. У той же час, незважаючи на створення у 1928 р. Сільськогосподарського економічного комітету, МІСГ зміг відстояти свою роль як консультаційної установи. Збільшення зацікавленості до діяльності МІСГ з боку міжнародних делегацій показало важливість та ефективність діяльності, яку здійснював Інститут щодо питання збирання (накопичення) інформації з питань сільського господарства з усього світу, генерування власної та її поширення. З метою надання точнішої та детальнішої інформації стосовно питань сільського господарства у фахівців МІСГ виникла нагальна потреба у збиранні галузевих статистичних даних (уперше в світі). У цей час відбуваються організаційні зміни всередині МІСГ. Відставка Джузеппе Де Мікеліс з посади президента Інституту у вересні 1933 р. співпала із загостренням конфлікту між Лігою Націй та фашистською Італією, кульмінацією якої стало вторгнення останньої до Ефіопії в 1935 р. і вихід країни у 1937 р. з Ліги Націй. У цей час МІСГ зосередила свою головну увагу на початковому своєму завданні, а саме стати міжнародним інформаційним центром під керівництвом спочатку Людовика Спада Потензіані (19323–1935), а незабаром Джакомо Ачербо (1935–1943), які були тісно пов'язані з Італією та міжнародними аграріями. Останній фактично приєднався до фашистського руху з самого початку після його було призначено на низку урядових посад, а згодом і міністром сільського господарства (1929–1935). На початку 40-х років ХХ ст. і майже до кінця війни Джакомо Ачербо вимушений був переховуватися

з метою уникнення арешту після оголошення 8 вересня 1943 р. капітуляції. Він фактично залишив МІСГ у руках Генерального секретаря Джузеппе Уго Папі.

Незважаючи на всі зусилля, які були спрямовані на забезпечення відновлення повноцінної роботи МІСГ, у цей час сталася важлива подія – Конференція ООН з питань продовольства та сільського господарства у м. Хот Спрінгс (США), яка відбулася з 18 травня по 3 червня 1943 р. Даному заходу передувало економічний спад, спричинений першою та другою світовими війнами, які призвели до руйнівних наслідків у сільському господарстві та розорення фермерів. В умовах фінансової кризи країни-імпортери продовольства почали поспішно створювати тарифні бар'єри і нарощувати внутрішнє виробництво продуктів харчування. Зниження обсягів імпорту пшениці на 60% спричинило падіння торгівлі та утворення великих надлишків продовольчих товарів. Аналізуючи результати нових досліджень щодо проблем бідності та харчування, опублікованих ще у 1930-ті рр., дієтологи закликали нарощувати споживання, а економісти – скорочувати виробництво. Проаналізувавши цю парадоксальну ситуацію, австралійський дієтолог Френк Макдугалл запропонував «об'єднати питання здоров'я і сільського господарства». Його ініціатива зустріла широку підтримку з боку урядів і громадськості; здавалося, прийшов час колективних дій, але, на жаль, Друга світова війна перешкодила просунутися у цьому напрямі.

У 1942 р. ідеї Ф. Макдугалла знайшли підтримку зі сторони першої леді США Елеонори Рузвельт, яка організувала його зустріч з тодішнім президентом країни. На обіді у Білому домі Ф. Макдугалл виступив з палким закликом заснувати при ООН установи, яка б займалася питанням продовольства як свого першочергового завдання, відводячи при цьому сільському господарству головну роль у підвищенні життєвого рівня всього населення світу.

Президент Рузвельт не відреагував на його слова, однак дискусія, що відбулася у той день за обідом, очевидно, знайшла відгук у його душі, оскільки через рік (1943) на конференції, яка відбулася за його ініціативи в м. Хот-Спрінгс, (США) уряди 44 країн, у т. ч. й колишнього СРСР прийняли рішення

про необхідність створення міжурядової організації з координації та реалізації міжнародних рішень і планів, спрямованих на вирішення продовольчої проблеми на світовому, регіональному та національному рівнях. Навесні 1945 р. створена на Конференції Тимчасова комісія завершила свою роботу з підготовки проекту Статуту ФАО.

У цей час Джузеппе Уго Папі, намагаючись показати важливість та значення МІСГ для розвитку сільського господарства, оприлюднив дослідження, проведені фахівцями Інституту впродовж Другої світової війни щодо питань економіки виробництва аграрної продукції з метою залучення підтримки у колишніх іноземних представників. Але насправді метою було показати, що обидві організації мають право на існування і у своїй діяльності могли б взаємодоповнювати одна одну.

Але, незважаючи на всі зусилля, які доклав Джузеппе Уго Папі для збереження МІСГ, після тривалих дебатів 16 жовтня 1945 р. на конференції у м. Квебек було вирішено розпустити МІСГ з метою уникнення дублювання функцій та відбулося офіційне заснування ФАО після отримання Тимчасовою комісією повідомлень від 20 держав про прийняття ними Статуту Організації.

Наступного року рішення щодо розпуску МІСГ було підтверджено на шістнадцятій Генеральній Асамблеї у Римі, яка відбулася 8–9 липня 1946 р., у присутності делегатів від 52 держав. Офіційно МІСГ припинила своє існування 29 лютого 1948 р., при цьому наукову спадщину МІСГ було високо оцінено її наступниками.

Упродовж діяльності МІСГ її бібліотека виконувала важливі функції щодо накопичення, обробки, систематизації та збереження видань з питань сільського господарства, які в подальшому стали надбанням міжнародної спільноти у можливості одержання галузевої інформації, що містилася у монографіях, періодичних виданнях, статистичних таблицях, брошурах тощо з різних країн світу. Книгозбірня експериментувала з інноваційними способами організації та каталогізації своїх колекцій залежно від виду джерел та мови. У цьому відношенні Італія займала лідируючі позиції. Так, готуючись до

конференції, яка мала відбутися у травні 1905 р., фахівцям комітету було поставлено завдання підготувати програму для її проведення. При цьому за пропозицією одного з фахівців з сільського господарства і члена італійського парламенту Едуардо Оттаві до роботи конференції було включено питання бібліографії — *Bibliographia agronomica universalis*. На той час, він активно займався питаннями захисту інтересів сільськогосподарських товаровиробників не тільки у парламенті, але й працюючи в галузевих асоціаціях. Едуардо Оттаві стверджував, що держава повинна заохочувати навчання фермерів та надавати їм підтримку. Будучи експертом, який удосконалював свої знання на міжнародному рівні, він намагався поширювати новітні ідеї та технології ведення сільського господарства за допомогою періодичних видань, зокрема журналу «Культиватор», започаткованого ще його батьком у 1885 р. та збірників наукових праць і монографій. З кінця XIX ст. Едуардо Оттаві почав працювати з Артуром Марескалі, агрономом і дослідником у галузі виноробства. Двох італійських фахівців згодом було призначено працювати над формуванням універсальної енциклопедії, зокрема розділом «сільське господарство». Бажання створити енциклопедію було продиктовано необхідністю мати бібліографічний список усіх галузевих публікацій із кожної країни та здійснити їхню систематизацію.

Під час виступу на Міжнародній конференції, яка відбулася у травні–червні 1905 р., Едуардо Оттаві запропонував реалізувати низку заходів з метою подальшої систематизації інформації з сільського господарства за допомогою підготовки щомісячного бюлетеня, який би містив повний список видань МІСГ; каталогізації матеріалу, на основі методики, розробленої Мелвілем Дьюї, поповнення галузевих бібліографічних описів у співпраці з Міжнародним інститутом бібліографії (Брюсель). Італо Гільолі, італійський учений і відомий фахівець з агрохімії, обраний у 1909 р. керівником підрозділів сільськогосподарської інформації та хвороб рослин МІСГ, підтримав ідею Едуардо Оттаві. Надихнувшись побаченням у Смітсонівському інституті у Вашингтоні, а саме проведеною там роботою з систематизації та класифікації

галузевої інформації, Італо Гільолі зрозумів, що вона могла б сприяти науковій роботі вчених з різних країн світу та розвитку сільського господарства.

Міжнародні делегати, відвідуючи різні конференції, все глибше розуміли необхідність перетворення МіСГ на центр збору галузевої інформації з усього світу. Бібліотека повинна була відігравати ключову роль у діяльності МіСГ. Поставала нагальна потреба щодо забезпечення безперешкодного доступу до інформації МіСГ та максимального поширення результатів їхніх досліджень. У 1909 р. Постійний комітет запропонував бібліотеці тимчасово відкласти формування універсальної сільськогосподарської бібліографії та почати активніше співпрацювати з технічним підрозділом з метою поступового розвитку бібліографічного обслуговування в межах МіСГ. У цьому ж році бібліотека розпочала видавати щотижневий Бібліографічний бюлетень, в якому відображались видання, які отримував Інститут. Бюлетень видавали до 1915 р. Подальше існування видання було призупинено внаслідок війни та з фінансових причин. Протягом багатьох років МіСГ співпрацював з Міжнародним інститутом бібліографії.

Бібліотека діяла як посередник для сприяння обміну виданнями між МіСГ та бібліотеками (інформаційними центрами) різних країн. Наприклад, завдяки його підтримці, Бюро загальної статистики вдавалося швидко зібрати, обробити та передати інформацію про врожаї та ціни на сільськогосподарську продукцію в різних країнах. Крім того, почали створюватися інформаційні центри, які обслуговували сільськогосподарські департаменти/адміністрації. Наприклад, у США, крім бібліотек, що діяли на місцях, у 1862 р. відкрили бібліотеку при Департаменті США з сільського господарства, 1871 р. у Римі — при італійському міністерстві сільського господарства, промисловості та торгівлі.

Незабаром, у бібліотеці МіСГ з'явився свій штамп, на якому було зображено три колоски пшениці. З роками колекція книг, періодичних видань тощо МіСГ швидко зростала, ставши інформаційним центром для Риму та решти світу. Бібліотека відігравала важливу роль в обміні інформації з питань сільського господарства з дослідницькими центрами, станціями, урядами,

галузевими об'єднаннями тощо. Колекція бібліотеки збагачувалася за рахунок пожертвувань, зроблених різними приватними особами, починаючи з Президента Рафаеля Каппеллі. Під керівництвом бібліотекою Артура Бруттіні, вихідця з італійських аграріїв, книгозбірня брала активну участь у поширенні інформації щодо інноваційних знань та технологій. Кількість співробітників бібліотеки МІСГ у 1914 р. становила одинадцять, з них шість були італійцями, а фонд видань до середини 1920-х років нараховував 150 000 од. Впродовж року було заплановано здійснити масштабну роботу з перекаталогізації видань відповідно до УДК з тим, аби полегшити доступ користувачів до інформації, а також надати можливість молоді проходити стажування у великих спеціалізованих інформаційних центрах Європи та США. Так, у 1927 р. кадровий склад бібліотеки поповнився французенкою Аліною Пайен, яка після закінчення навчання в інституті пройшла стажування у бібліотеці Міністерства сільського господарства США у Вашингтоні та бібліотеці машинобудування в Нью-Йорку. Після повернення до Франції, вона працювала у відділі документації різних наукових установ. У 1940–1941 рр. Аліна Пайен стала учасницею проекту щодо складання стандартизованих правил каталогізації, працюючи в Національній бібліотеці Франції.

Перетворення бібліотеки в окремий структурний підрозділ у 1928 р. визначило її центральну роль в МІСГ. Розпочалася робота з будівництва нового приміщення для розміщення в ньому бібліотеки, яка завершилася 1934 р. Впродовж травня–липня того ж року 32 томи видань перевезли до нового приміщення. Крім просторих приміщень, для зберігання фондів, було облаштовано зал для читання. Впродовж 1935–1936 рр. бібліотека отримала особисті архіви Давида Любіна, які раніше перебували в офісі представника США. У центрі уваги співробітників бібліотеки завжди було питання покращання та полегшення навігації по фондах, які з кожним роком поповнювалися. Так, колекції книгозбірні поповнилися виданнями Ліги Націй, світовим архівом сільськогосподарської бібліографії, який МІСГ почала формувати, починаючи з 1932 р. За наполегливості очільника Зігмунда фон

Фрауендорфера бібліотека отримала цінні видання від німецького Міністерства сільського господарства та багато ін. Цього ж року (1932) відновили роботу над випуском бібліографічного бюлетеня, яку було перервано 1915 р. У 1934 р. Зігмунд фон Фрауендорфер опублікував свою Систему класифікації сільськогосподарських наук, у якій він запропонував нову систему каталогізації, спеціально розроблену як путівник по колекціях бібліотеки. Він мав намір покращити механізм кодування видань, полегшуючи пошук матеріалів різними мовами, оновити наявні бібліографічні описи. Це був результат тривалого періоду експериментаторства.

Зважаючи на зростаючий інтерес до знань як у державному, так і приватному секторі, необхідно було адаптувати десяткову класифікацію, розроблену Полем Олеттом, що неодноразово запрошувався до МІСГ як консультант. Відмітимо, що 1934 р. він підготував та опубліковано працю «*Traité de documentation*» («Трактат про видання»). Після доопрацювання каталоги бібліотеки стали максимально зручними для користування, і до середини 1930-х років уже був наявний широкий спектр пошукових інструментів, доступний як для співробітників МІСГ, так і читачів. Наприклад, у відділі каталогізації видання у каталогах розміщувалися за автором, країною та темою в алфавітному порядку (відповідно до десяткової класифікації). Крім того, співробітники намагалися посилити діяльність МІСГ як інформаційного центру за допомогою її міжнародних зв'язків. Зокрема, активно здійснювалося придбання книг за кордоном. Так, в каталогах бібліотеки Інституту можна було знайти видання не лише МІСГ, а й Ліги Націй, Конгресу, Національного інституту сільськогосподарських досліджень (Брюссель), німецький журнал «*Der Forschungsdienst*» та італійський «*Consiglio Nazionale delle Ricerche*», а також інші галузеві видання країн світу.

Співробітники бібліотеки намагалися максимально задовольнити потреби читачів через надання їм бібліографічних списків видань з запитуваної теми. Зазначимо, що у 1938 р. МІСГ розпочав формувати та видавати щоквартальний бібліографічний покажчик з економіки сільського господарства. З другої

половини 1930-х років відбувалася ескалація міжнародної напруженості, що вплинуло на діяльність і долю МІСГ. Труднощі у діяльності МІСГ виникли, починаючи з 1940 р., коли Італія приєдналася до фашистської Німеччини у Другій світовій війні, і, як наслідок, багато іноземних делегатів МІСГ були відкликані до своїх країн. Становище МІСГ, і зокрема бібліотеки, ще більше погіршилося влітку 1943 р. після того, як Джакомо Ачербо був скомпрометований через свою діяльність під час фашистського режиму та втік. Незважаючи на це, з червня 1944 р. бібліотека почала надавати консультаційні послуги і відкрила доступ до своїх фондів технічним підрозділам військового альянсу Італії. В цей час співробітниками бібліотеки було проведено загальну інвентаризація фонду. Станом на 30 червня 1945 р. її колекція нараховувала 370 тис. видань і вона була однією з найбільших у світі після Національної сільськогосподарської бібліотеки США. Тому не дивно, що в 1946 р. останнє видання – «Каталог періодичних видань», яке видала бібліотека МІСГ, містило бібліографічний опис близько 5572 документів і було підготовлено французькою та англійською мовами. Як зазначалося вище, діяльність МІСГ було припинено 1946 р. Два роки по тому відбулася передача фонду бібліотеки МІСГ до ФАО. За період існування МІСГ (40 років) і впродовж двох світових воєн, бібліотека відіграла важливу роль у збереженні галузевих видань з усього світу. І саме тому вона стала одним із головних центрів збереження знань з питань сільського господарства.

Через рік після заснування у 1945 р. ФАО, вона стала власницею фонду бібліотеки МІСГ. На засіданні спільного комітету, до якого увійшли представники ФАО, ЮНЕСКО та ін., постало питання щодо розроблення шляхів із подальшого збереження та розширення фонду бібліотеки МІСГ. Того ж року Комітет провів три зустрічі, в результаті яких було розроблено проект статуту Меморіальної бібліотеки ім. Давида Любіна, який планувалося розташовувати у Римі та до якого буде передано бібліотеку МІСГ.

На вході до бібліотеки розміщено плиту, яка має напис італійською та англійською мовами: «Меморіальна бібліотека Давида Любіна (1849–1919).

Засновник Міжнародного інституту сільського господарства та міжнародного співробітництва для забезпечення миру та справедливості у всьому світі». Ще один знак поваги до Давида Любіна – це бронзовий бюст замовлений для МІСГ у 1921 р. королем Італії Вітторіо Емануелем III. Крісло Давида Любіна також зберігається у бібліотеці разом із картиною, на якій його зображено разом із книгою, яку він тримає в руках.

2 квітня 1974 р. три доньки Давида Любіна: Еванджеліна Любін Силензі, Дороті Любін Хеллер і Грейс Любін, офіційно подарували архів своїх батьків бібліотеці, що містить десятки тисяч листів, у яких Давид Любін просив допомоги та сприяння у справі заснування МІСГ у державних діячів, журналістів, політиків, письменників, королів та королеви. Вся кореспонденція Давида Любіна зберігається у 12 червоних папках у дерев'яному кабінеті.

У день відкриття Меморіальної бібліотеки ім. Давида Любіна, її фонд вже налічував 400 000 томів з колекції МІСГ, і почалося активне комплектування книгозбірні новими виданнями. Так, упродовж десяти років колекція бібліотеки поповнилася 100 000 томами. В подальшому кількість колекції зростала в геометричній прогресії, досягнувши мільйонів томів на початок ХХІ ст. [7, 8].

Таким чином, МІСГ був першою міжнародною установою з досвідом роботи в аграрному секторі. Враховуючи той факт, що Інститут тісно співпрацював із закордонними установами, це сприяло тому, що в його стінах почалося накопичення та генерування нових знань. Італійське керівництво розуміло важливість та потенціал установи й тому надавало фінансові ресурси для залучення кращих фахівців, що не в останню чергу забезпечило його успіх.

У першій половині ХХ ст. завдяки МІСГ Італія відігравала важливу роль у міжнародних переговорах з питань сільського господарства, яке було стратегічним для економічного розвитку. Італія зберегла цю ключову позицію протягом першої половини ХХ ст. і в подальшому це перетворило Рим у всесвітньо відомий центр із досліджень питань, пов'язаних із сільським господарством. Незважаючи на припинення існування МІСГ у 1946 р., він заклав фундамент для утворення ФАО.

Список використаних джерел та літератури

1. Цвайг Х. І. Роль Продовольчої і сільськогосподарської організації об'єднаних націй (ФАО) у забезпеченні світової продовольчої безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. Сер. економічна. № 1. С. 265–271.
2. Положение дел в области продовольствия и сельского хозяйства – 2017 / ФАО. Вьетнам. 2017. 191 с. URL : <http://www.fao.org/3/a-I7658r.pdf> (дата звернення : 03.08.2019).
3. Пилипенко К. А. Механізми дотримання продовольчої безпеки в здійсненні діяльності аграрних підприємств. *Економіка та держава*. 2018. № 6. С. 80–87.
4. Коваленко В. А. Партнерство как важное направление деятельности ФАО по решению продовольственной проблемы. *Управленческое консультирование*. 2016. №3. С. 195–201.
5. Антонова И. В. ФАО – специализированное учреждение ООН. *Вестник Рос. ун-та дружбы народов*. 2008. № 1. Сер. : Юридические науки. С. 86–94.
6. Продовольственная и сельскохозяйственная организация объединенных наций (ФАО). URL : <http://www.fao.org/70/1945-55/ru/> (дата обращения : 25.04.2018).
7. Продовольственная и сельскохозяйственная организация объединенных наций (ФАО). URL : <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/11ea82bb-e33e-47ed-966d-de02b146e5d8/OON/source/prodovolstvie.htm> (дата обращения : 22.04.2018).
8. The story of The FAO Library – 65th Anniversary 1952–2017. Rome. 148 pp. URL : <http://www.fao.org/3/a-i7834e.pdf> (last accessed : 23.04.2018).

References

1. Tsvaih, Kh. I. (2010). *Rol Prodovolchoi i silskohospodarskoi orhanizatsii obiednanykh natsii (FAO) u zabezpechenni svitovoi prodovolchoi bezpeky* [The role of the United Nations Food and Agriculture Organization (FAO) in ensuring global food security]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Serii ekonomichna*. [Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. 2010. The series is economic]. 1. 265–271. [in Ukrainian].
2. (2017). *Polozheniye del v oblasti prodovolstviya i selskogo khozyaystva–2017* [State of Food and Agriculture 2017] / FAO. Vyetnam. 191. <http://www.fao.org/3/a-I7658r.pdf> (last accessed : 03.08.2019). [in Russian].
3. Pylypenko, K. A. (2018). *Mekhanizmy dotrymannia prodovolchoi bezpeky v zdiisnenni diialnosti ahrarnykh pidprijemstv* [Mechanisms of observing food security in carrying out activities of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state]. 6. 80–87. [in Ukrainian].

4. Kovalenko, V. A. (2016). *Partnerstvo kak vazhnoe napravlenie deyatel'nosti FAO po resheniyu prodovol'stvennoy problemy* [Partnership as an important FAO focus on food issues]. *Upravlenchiskoe konsultirovanie* [Management Consulting]. 3. 195–201. [in Russian].
5. Antonova, I. V. (2008). *FAO – spetsializirovannoe uchrezhdenie OON* [FAO is a UN specialized agency]. *Vestnik Ros. un-ta druzhby narodov* [Vestnik Peoples' Friendship University of Russia]. 1. Ser. : Yuridicheskie nauki [Series : Jurisprudence]. 86–94. [in Russian].
6. (2019). *Prodovol'stvennaya i selskohozyaystvennaya organizatsiya obedinennykh natsiy (FAO)* [Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)]. <http://www.fao.org/70/1945-55/ru> (last accessed : 25.04.2018). [in Russian].
7. (2019). *Prodovol'stvennaya i selskohozyaystvennaya organizatsiya obedinennykh natsiy (FAO)* [Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)]. <http://www.fao.org/70/1945-55/ru/> (last accessed : 25.04.2018). [in Russian].
8. (2017). *The story of The FAO Library – 65th Anniversary 1952–2017*. Rome. 148. <http://www.fao.org/3/a-i7834e.pdf> (last accessed : 23.04.2018). [in English].

Рецензент:

*Демуз І.О., д.і.н., доц.
Радогуз С.А.*

Надійшла до редакції 23.08.2019 р.